

องค์ความรู้จากสมุดไทยดำ

ถ่ายถอด : อาจารย์เอมอร เชาว์สวน นักภาษาโบราณเชี่ยวชาญ สำนักหอสมุดแห่งชาติ
เรียบเรียง : นางภควรรณ คุณากรวงศ์ (บรรณารักษ์ชำนาญการ)

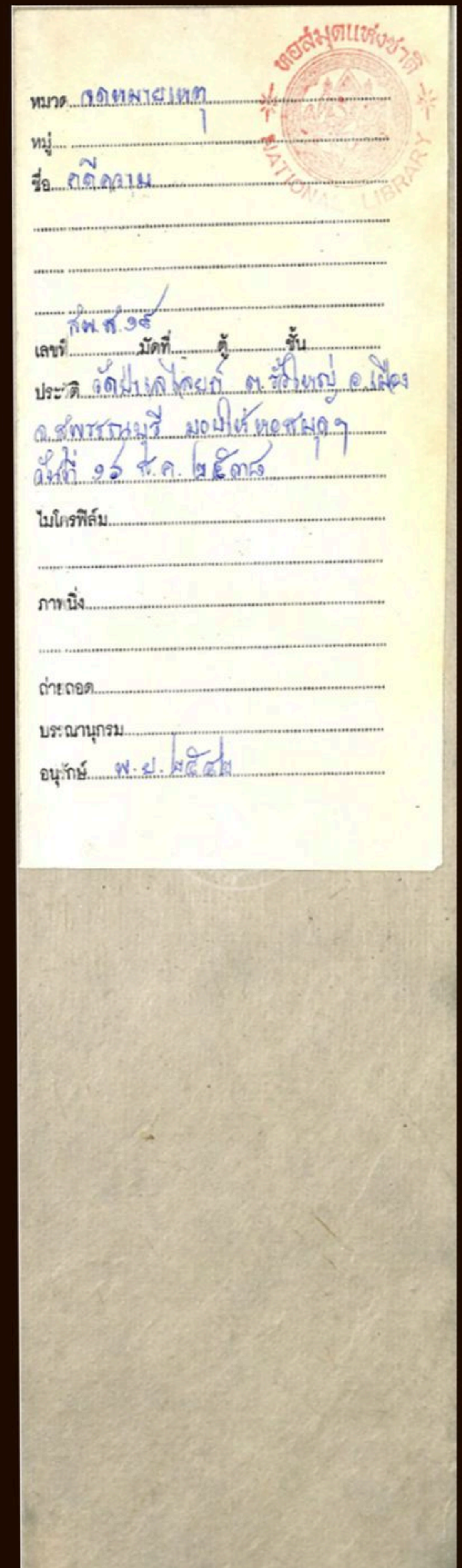
หอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี เฉลิมพระเกียรติ nlt_suphanburi

จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นเมืองโบราณ พบหลักฐานทางโบราณคดี มีอายุไม่ต่ำกว่า ๓,๕๐๐ - ๓,๘๐๐ ปี โบราณวัตถุที่ขุดพบมีทั้งยุคหินใหม่ ยุคสัมฤทธิ์ ยุคเหล็ก และสืบทอดวัฒนธรรมต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ ฟูนัน อมราวดี ทวารวดี ศรีวิชัย สุพรรณบุรี เดิมมีชื่อ "ทวารวดีศรีสุพรรณภูมิ" หรือ "พันธุมบุรี"

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี **เมืองสุพรรณบุรี** เป็นเมืองหน้าด่านและเป็นเมืองอู่ข้าวอู่น้ำที่สำคัญ ต้องผ่านศึกสงครามหลายต่อหลายครั้ง สภาพบ้านเมือง ตลอดจนประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ถูกทำลายปรักหักพัง จนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์เมืองสุพรรณได้ฟื้นตัวและตั้งอยู่บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำท่าจีน (ลำน้ำสุพรรณ) มาจนตราប់ทุกวันนี้

ความสำคัญของสุพรรณบุรี ในด้านประวัติศาสตร์ การกอบกู้เอกราชไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้แก่ ชัยชนะแห่งสงครามยุทธหัตถีที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงมีชัยชนะเหนือพระมหาอุปราชาณสมรภูมิดอนเจดีย์เป็นมหาวีรกรรมคชยุทธ อันยิ่งใหญ่ที่ได้ถูกจารึกไว้ และด้านวรรณคดี เป็นเมืองต้นกำเนิดแห่งตำนาน **"ขุนช้างขุนแผน"** วรรณคดีไทยเรื่องราวและสถานที่ที่ปรากฏตามท้องเรื่องยังคงมีให้เห็นในปัจจุบัน อาทิ บ้านไร่ใหญ่ วัดเขาใหญ่ ท่าสิบเบี้ยไร่น้ำฝ้าย วัดป่าเลไลยก์ วัดแค อำเภออู่ทอง และอำเภอศรีประจันต์ เป็นต้น

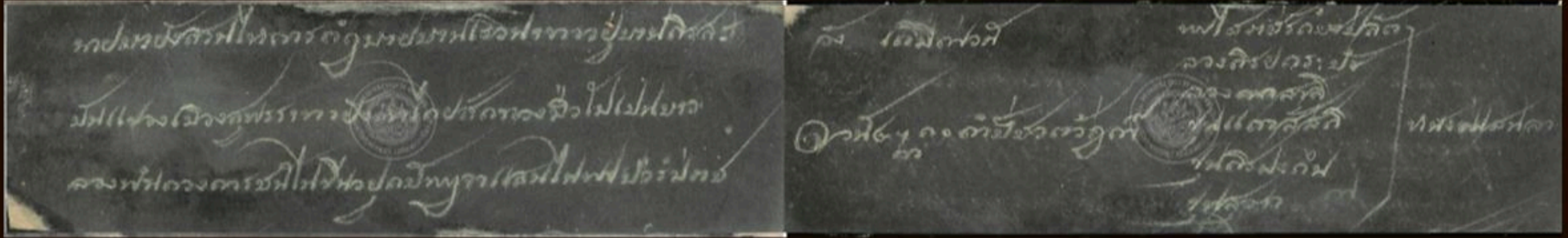
การเรียนรู้เรื่องราวสำคัญทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และความเป็นมาของสถานที่สำคัญต่าง ๆ หรือชื่อบ้านนามเมืองนั้น ต้องมีการศึกษาข้อมูลอ้างอิงจากเอกสารต่าง ๆ ที่บรรพชนได้มีการบันทึกเรื่องราวไว้ อาทิ เช่น พงศาวดาร หนังสือหายาก หรือ เอกสารโบราณ เป็นต้น โดยเฉพาะเอกสารโบราณ ซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาอันล้ำค่าของบรรพชนไทยที่ได้สร้างขึ้นเพื่อบันทึกข้อมูลวิทยาการสาขาต่างๆ เรื่องราวหลักฐานทางประวัติศาสตร์ชาติไทยทั้งเป็นภาพสะท้อนให้เห็นอารยธรรมและศิลปวัฒนธรรมที่วิวัฒนาการสืบทอดมานับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องอักษรและภาษาที่ใช้บันทึกข้อมูล ทำให้การศึกษ้องค์ความรู้ในเอกสารยังถูกจำกัด ไม่แพร่หลายเท่าที่ควร

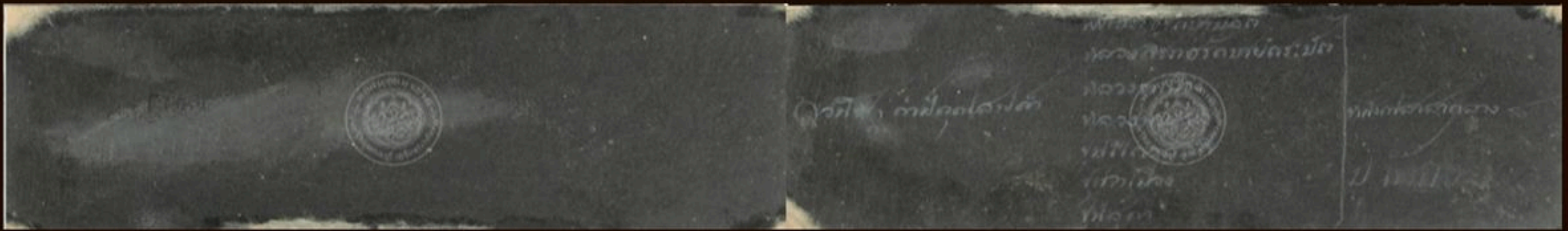

องค์ความรู้จากสมุดไทยดำ

ถ่ายถอด : อาจารย์เอมอร เซาว์นสวน นักภาษาโบราณเชี่ยวชาญ สำนักหอสมุดแห่งชาติ
เรียบเรียง : นางภควรรณ คุณากรวงศ์ (บรรณารักษ์ชำนาญการ)

ในการนี้หอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี เฉลิมพระเกียรติ จึงเล็งเห็นความสำคัญขององค์ความรู้ที่มีอยู่ในเอกสารโบราณที่จัดเก็บอยู่ที่ห้องศูนย์ข้อมูลท้องถิ่น หอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี เฉลิมพระเกียรติ จึงขอความอนุเคราะห์กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก สำนักหอสมุดแห่งชาติ โดยนางสาวเอมอร เซาว์นสวน นักภาษาโบราณเชี่ยวชาญ ดำเนินการถ่ายถอดสมุดไทยดำที่เป็นเอกสารของกรมการเมืองบันทึกการฟ้องร้องคดีความต่างๆไว้หลายคดี ศักราชในเอกสารฉบับนี้ตรงกับปีพ.ศ. ๒๔๑๙ ปรากฏชื่อตำแหน่งต่างๆ เช่น พระไชยราชรักษา หลวงพรหมสุภา ขุนเกษตรสาลี ขุนศรีมิ่งคน ฯลฯ และชื่อสถานที่ต่างๆ ในแขวงเมืองสุพรรณบุรี เช่น บ้านศิระชะปุ่น บ้านโพคอย บ้านพลูหลวง บ้านโพเจ้าพญา ฯลฯ เป็นต้น

หมวด	จดหมายเหตุ
ชื่อ	คดีความ
เลขที่	สพ.ส.๑๙
อักษร	ไทย - ขอม
ภาษา	ไทย - บาลี
ลักษณะวัสดุ	กว้าง ๑๒ ซม. ยาว ๓๘ ซม. : ๓๑ หน้า : ไม่มีภาพประกอบ
ประวัติ	วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร ตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมืองฯ จังหวัดสุพรรณบุรี มอบให้หอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี เฉลิมพระเกียรติ เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๓๘
ถ่ายถอด	นางสาวเอมอร เซาว์นสวน นักภาษาโบราณเชี่ยวชาญ กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก สำนักหอสมุดแห่งชาติ
อนุรักษ์ต้นฉบับ	พฤศจิกายน ๒๕๔๒

องค์ความรู้จากสมุดไทยดำ

ถ่ายทอด : อาจารย์เอมอร เขาวนีสวน นักภาษาโบราณเชี่ยวชาญ สำนักหอสมุดแห่งชาติ
เรียบเรียง : นางภควรรณ คุณากรวงศ์ (บรรณารักษ์ชำนาญการ)

คำถ่ายทอด	คำอ่าน
<p>หน้าต้น</p> <p>๑ ...เดือน(สีฟ)แรมสี่คำจุลศักราช พรสองรอยสามสีฟแปด(ปีชว)ตอัฐศก^๔ ..แจ้งนายเสื่อมีทุกขยากเอาอิตาร...ผู้เมีย มาคายฟากไวกบัทนั</p> <p>๑ วัน(พุต)เดือนสีฟเบตแรมห้าคำ จุลศักราชพรสองรอยสามสีฟแปด ปีชวตอัฐศก^๔ นายสีอผู้ชายมีทุกขยาก เอาอิตารผู้เมียมาคายฟากไวกบัทนั รตผู้ฝัว ทานอิมผู้เมีย แต่ต้นเป็นเงินต้น สองซังสีฟห้าคำลึง นายสีอผู้ฝัว อิตาน ผู้เมีย ข"อผู้กดอกเบียไปตามอย่างตาม ทำเนยิมทานและทานเอาต้นและ ดอกเบียของท่านเมื่อใดจะหามาส่งให้ ทานเนื่อ</p> <p>๑ นายศรีพยานทวงสำนวนอ้าแดงอิม จำเล"ยมาณัวัดซาบาลตัวแล้ว ตอง (ทน)ตึงไปกอรเบิกความาว่า เดิมจะ ณวันเดือนสีแรมแปดคำปีชวตอัฐศก^๔ ฯฯฯเดนิมาที่ลึงบ้าน</p> <p>๑ วัน ๔ แรม ๓ คำ เดือน ๑๐ ปีชวต อัฐศก^๔ พระไชราชรักษาปลัด ลวง พรหมสุภา ลวงกลาง ลวงคลัง ขน แกวสารดี ขนศรีมิ่งคั้น ขนวัง หนัณ สันลากกลาง ฯฯฯอ้าแดง...มายัง..... บ้านเรือนฯฯฯอยู่บ้านศรีสะปันเปนบาว (ไน) ที่สา.วณอิ (อักษรขอม) หุ</p> <p>(ข้อความตอนท้ายของหน้าต้น)</p> <p>๑ (ทีห.)าย..... ๑ ข"อนึงหาวา...ได้ย(เอา)นายสีอผู้ฝัวมี ทุกขยากเอาอิตาร....นายแก้ว..... นายเนยิม.....</p> <p>(ข้อความกลับด้านของหน้าต้น)</p> <p>๑ วัน (๗) แรม ๑๐ คำ ปีกุณสัปตศก^๔ พระไชราชรักษาปลัด หลวงศิริราชรักษา ยักระบัต หลวงจาเมือง หลวงนาสาลี ขุนแก้วสัดดี ขุนจาเมือง ขุนสุภา หนัณ สาสากลาง</p>	<p>หน้าต้น</p> <p>๑ ...เดือน(สีบ) แรมสี่คำ จุลศักราช พันสองร้อยสามสีฟแปด ปีชวตอัฐศก^๔ ..แจ้งนายเสื่อมีทุกขยากเอาอิตาล...ผู้เมีย มาขายฟากไวกบัทนั</p> <p>๑ วัน(พุธ) เดือนสีบเบต แรมห้าคำ จุลศักราชพันสองร้อยสามสีฟแปด ปีชวตอัฐศก^๔ นายสีอผู้ชายมีทุกขยาก เอาอิตาลผู้เมียมาขายฟากไวกบัทนั รตผู้ฝัว ทานอิมผู้เมีย แต่ต้นเป็นเงินต้น สองซังสีบห้าคำลึง นายสีอผู้ฝัว อิตาล ผู้เมีย ขอผู้กดอกเบียไปตามอย่างตาม ธรรมเนยิมทานและทานเอาต้นและ ดอกเบียของท่านเมื่อใดจะหามาส่งให้ ทานเนื่อ</p> <p>๑ นายศรีพยานทวงสำนวนอ้าแดงอิม จำเลยมา ณ วัดสาบานตัวแล้ว ต้อง (ท้วง)ตึงไปก่อนเบิกความาว่า เดิมจะ ณ วันเดือนสี แรมแปดคำ ปีชวตอัฐศก^๔ ฯฯฯเดนิมาที่หลังบ้าน</p> <p>๑ วันพุธ แรม ๓ คำ เดือน ๑๐ ปีชวต อัฐศก^๔ พระไชราชรักษาปลัด หลวง พรหมสุภา หลวงกลาง หลวงคลัง ขุน แก้วสาระดี ขุนศรีมิ่งคล ขุนวัง หนัณ ศาลากลาง ฯฯฯอ้าแดง...มายัง..... บ้านเรือนฯฯฯอยู่บ้านศรีสะปันเป็นบ่าว (ไน) ที่สวา.นอิ (อักษรขอม)</p> <p>(ข้อความตอนท้ายของหน้าต้น)</p> <p>๑ (ทีห.)าย..... ๑ ข้อหนึ่งหาวา...ได้(เอา)นายสีอผู้ฝัวมี ทุกขยากเอาอิตาล....นายแก้ว..... นายเนยิม.....</p> <p>(ข้อความกลับด้านของหน้าต้น)</p> <p>๑ วัน(เสาร์) แรม ๑๐ คำ ปีกุณสัปตศก^๔ พระไชราชรักษาปลัด หลวงศิริราชรักษา ยักระบัต หลวงจาเมือง หลวงนาสาลี ขุนแก้วสัดดี ขุนจาเมือง ขุนสุภา หนัณ ศาลากลาง</p>

องค์ความรู้จากสมุดไทยดำ

ถ่ายทอด : อาจารย์เอมอร เขาวนีสวน นักภาษาโบราณเชี่ยวชาญ สำนักหอสมุดแห่งชาติ
เรียบเรียง : นางภควรรณ คุณากรวงศ์ (บรรณารักษ์ชำนาญการ)

คำถ่ายทอด

นายมายัง(สอน)ไทการกัญมัย
บานเรือน ฯข้าฯอยู่บ้านศรีสะปันแขวง
เมืองสุพรรณฯข้าฯยังหาได้สักทองมือ
ไม่เปนบ่าวหลวงพนกกองการชั้นในขึ้นอยู่
กับพญาจาแสนในพระบ"อรัมราชวัง
เดิมณวัน

๑วัน ๔ แรม ๓ ค่ำเดือน ๑๐ ปีชวด
อัฐศก^๔ พระไชยราชรักษาปลัด ลวงศิริ
ยกระบั้ง ลวงนาสาลี ขุนแก้วสี่สติ
ขุนศรีมงคล ขุนสุภา หนึ่งณ
สนลาลวาง ล สองคั่นนายแสงกับชาย
มีชื่อ ๒ คั่นด้วยกัณฑ์นายแพลงโดยเปน
ผิวเมียกันกับนายมาเดิมจะเปนวันเดือน
ใดจำมิได้ ฯข้าฯอยู่บ้านโพคอยแขวง
เมืองสุพรรณฯข้าฯยังหาไปสักทองมือไม่
เปนบ่าวหลวงพนกกองการชั้นในขึ้นอยู่
กับพญาจาแสนอยู่ในพระบ"อรัมราชวัง

หน้าปลาย

๑ ข"อหนึ่งนายเอี่ยมโจทหาว่า เดิม
ณ แรม ๘ ค่ำเดือน ๒ ปีมะเมียโทศก^๒
นายเอี่ยมแต่ผู้เดียวมาหาผู้มีชื่อบ้านโพ
เจ้าพญาให้เปนนายประกันนายเอี่ยม
ๆจะมากู้เงินผู้มีชื่อบ้านพลูหลวง
ผู้มีชื่อก็รับประกันให้นายเอี่ยม
๑ความข"อนี้นายเอี่ยมโจทหาพญานี้
ชาย ๖ คั่น หญิง ๕ คั่น ๑ ข"อหนึ่งหาว่า
.....ณวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๒ ปี
มะเมียโทศก^๒นายเอี่ยมนายแก้วพญาน
กับผู้มีชื่อนายประกันก็พากันมากู้เงิน
นายแก้ว อำแดงจัน บ้านพลูหลวงเปน
เงินตรา ๑ ชั่ง ๑๕ ตำลึง นายแก้ว
อำแดงจันก็จะให้เงินกับนาย
เอี่ยมๆกับนายจอมก็ทำ
สารกรมทนต์หนังสือประกันให้กับนาย
แก้ว อำแดงจันแล้วนายแก้ว อำแดงจัน
ก็เอาเงินตรา ๑ ชั่ง ๑๕ ตำลึง ใหญ่กับนาย
เอี่ยมในวันเดี๋ยวนั้นนายเอี่ยมก็เอาเงิน
๑ ชั่ง ๑๕ ตำลึง ไปนอนอยู่ที่บ้านโพเจ้า
พญาสองคืน ๑ ความข"อนี้นายโจทหา
พญานี้ ชาย ๕ คั่น หญิง ๔ คั่น รวมบ่ล

คำอ่าน

นายมายัง(สอน)ให้การกัญมัย
บ้านเรือน ฯข้าฯอยู่บ้านศรีสะปันแขวง
เมืองสุพรรณฯข้าฯยังหาได้สักทองมือ
ไม่เปนบ่าวหลวงพนกกองการชั้นในขึ้นอยู่
กับพญาจาแสนในพระบรมราชวัง
เดิม ณ วัน

๑วันพุธ แรม ๓ ค่ำเดือน ๑๐ ปีชวด
อัฐศก^๔ พระไชยราชรักษาปลัด หลวงศิริ
ยกระบั้ง ลวงนาสาลี ขุนแก้วสี่สติ
ขุนศรีมงคล ขุนสุภา หนึ่ง ณ
ศาลากลาง สองคั่นนายแสงกับชาย
มีชื่อ ๒ คนด้วยกันกับนายแพลงได้เป็น
ผิวเมียกันกับนายมาเดิมจะเปนวันเดือน
ใดจำมิได้ ฯข้าฯอยู่บ้านโพคอย แขวง
เมืองสุพรรณฯข้าฯยังหาไปสักทองมือไม่
เป็นบ่าวหลวงพนกกองการชั้นในขึ้นอยู่
กับพญาจาแสนอยู่ในพระบรมราชวัง

หน้าปลาย

๑ ข้อหนึ่งนายเอี่ยมโจทหาว่า เดิม
ณ แรม ๘ ค่ำ เดือน ๒ ปีมะเมียโทศก^๒
นายเอี่ยมแต่ผู้เดียวมาหาผู้มีชื่อบ้านโพ
เจ้าพญา ให้เป็นนายประกันนายเอี่ยม
นายเอี่ยมจะมากู้เงินผู้มีชื่อบ้านพลูหลวง
ผู้มีชื่อก็รับประกันให้นายเอี่ยม
๑ ความข"อนี้นายเอี่ยมโจทหาพยาน
ชาย ๖ คน หญิง ๕ คน ๑ ข้อหนึ่งหาว่า
.....ณ วันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๒ ปี
มะเมียโทศก^๒นายเอี่ยมนายแก้วพยาน
กับผู้มีชื่อนายประกันก็พากันมากู้เงิน
นายแก้ว อำแดงจัน บ้านพลูหลวงเป็น
เงินตรา ๑ ชั่ง ๑๕ ตำลึง นายแก้ว
อำแดงจันก็จะให้เงินกับนาย
เอี่ยม นายเอี่ยมกับนายจอมก็ทำ
สารกรมธรรม์หนังสือประกันให้กับนาย
แก้ว อำแดงจัน แล้วนายแก้ว อำแดงจัน
ก็เอาเงินตรา ๑ ชั่ง ๑๕ ตำลึง ให้กับนาย
เอี่ยม ในวันเดี๋ยวนั้นนายเอี่ยมก็เอาเงิน
๑ ชั่ง ๑๕ ตำลึง ไปนอนอยู่ที่บ้านโพเจ้า
พญาสองคืน ๑ ความข"อนี้นายโจทหา
พยานชาย ๕ คน หญิง ๔ คน รวมบน

องค์ความรู้จากสมุดไทยดำ

ถ่ายทอด : อาจารย์เอมอร เซาว์สวน นักภาษาโบราณเชี่ยวชาญ สำนักหอสมุดแห่งชาติ
เรียบเรียง : นางภควรรณ คุณากรวงศ์ (บรรณารักษ์ชำนาญการ)

คำถ่ายทอด

๑ ข"อหนึ่งหาว่าครันรุ่งขึ้น ณ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๓ ปีมะเมียโทศก^๒เพลabayนาย เอี่ยมแต่ผู้เดียวก็เอาเงินตรา ๑ ชั่ง ๑๕ ตำลึง ไปจากบ้านโพเจ้าพญาจะขึ้นไป บ้านนายเอี่ยมณบ้านปู่เจ้านายเอี่ยม เดินมาทางฝั่งปากต่วนันตักนายเอี่ยม ไปถึงหลังบ้านวังยางภ"อเพลabayนาย เอี่ยมจะลงคามาฝั่งแม่น้ำฝั่งต่วนันตัก นายเอี่ยมกับนายรักบ้านวังยางถือปืน คาบศิลาบอกหนึ่งเดินมาที่ริมฝั่ง แม่น้ำนายรักถามนายเอี่ยมว่าไปไหน มานายเอี่ยมบอกนายรักว่านายเอี่ยมกุ เงินผู้มีชื่อมานายรักกับนายเอี่ยมก็ หนึ่งลงพูดกัน นายรักจึงถามนายเอี่ยม ว่ากุมมาเท่าใดนายเอี่ยมบอกนายรักว่า นายเอี่ยมกุมมาเป็นเงินตรา ๑ ชั่ง ๑๕ ตำลึง ในทนต์นั้นชายมีชื่อ ๒ คนพวก เพื่อนนายรักถือไม้กระบองกลอนันเดิม ตามนายรักมาถึงที่นายเอี่ยมกับนายรัก หนึ่งพูดอยู่ชายมีชื่อสองคนก็ ภาคนั้นอยู่กับนายรัก ๑ ความข"อนี้ โจท้วงพยาน ชาย ๘ คน หญิง ๑๐ คน รวม(แต่)ชาย ๕ คน หญิง ๕ คน

๑ หนึ่งหาว่า ในทนต์นั้นนายเอี่ยม (นายศรีพญาน) (อำแดงพิมพญาน) (อำแดงม่วงพญาน)บอกกับนายรักว่า พลับคำล้งแล้วนายเอี่ยมจะถ้ามฝั่งไป อาไสผู้มีชื่อนอนที่ฝั่งต่วนันตักออกอร แล้วนายเอี่ยมก็ลุกขึ้น ในทนต์นั้นนาย รักก็ลุกขึ้นเอาฟืนไม้ไผ่ตี(เอา)นายเอี่ยม ทุกข"อมือข้างซ้ายแตกแผลยาวด้วย หนึ่งกว้างท่อมืดขาวเปลือกกลิ้งถึง กระดุกโลหิตไหลแห่งหนึ่งนายเอี่ยมเซ ไป ทนต์นั้นชายมีชื่อคนหนึ่งพวกเพื่อน นายรักโดฎเขากอดข"อนายเอี่ยมล้มลง นายรักชุดกระชากซึ่งเอาเงินตราที่ ห"อผ้าอยู่ในกระเป่าที่เอวนายเอี่ยม ไปเป็นเงินตรา ๑ ชั่ง ๑๕ ตำลึง นายรักก็ วิ่งหนีนายเอี่ยมไปเข้าบ้านนายรัก แล้ว ชายมีชื่อพวกเพื่อนนายรักจึงได้ปล่อย คอนายเอี่ยม ในทนต์นั้นนายเอี่ยมได้

คำอ่าน

๑ ข"อหนึ่งหาว่าครันรุ่งขึ้น ณ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๓ ปีมะเมียโทศก^๒เพลabayนาย เอี่ยมแต่ผู้เดียวก็เอาเงินตรา ๑ ชั่ง ๑๕ ตำลึง ไปจากบ้านโพเจ้าพญาจะขึ้นไป บ้านนายเอี่ยม ณ บ้านปู่เจ้า นายเอี่ยม เดินมาทางฝั่งปากต่วนันตัก นายเอี่ยม ไปถึงหลังบ้านวังยาง พอเพลabayนาย เอี่ยมจะลงข้ามปากแม่น้ำฝั่งต่วนันตัก นายเอี่ยมพบนายรักบ้านวังยางถือปืน คาบศิลาบอกหนึ่งเดินมาที่ริมฝั่ง แม่น้ำ นายรักถามนายเอี่ยมว่าไปไหน มา นายเอี่ยมบอกนายรักว่านายเอี่ยมกุ เงินผู้มีชื่อมา นายรักกับนายเอี่ยมก็ หนึ่งลง พูดกัน นายรักจึงถามนายเอี่ยม ว่ากุมมาเท่าใด นายเอี่ยมบอกนายรักว่า นายเอี่ยมกุมมาเป็นเงินตรา ๑ ชั่ง ๑๕ ตำลึง ในทนต์นั้นชายมีชื่อ ๒ คนพวก เพื่อนนายรักถือไม้กระบองกลอนันเดิม ตามนายรักมาถึงที่นายเอี่ยมกับนายรัก หนึ่งพูดอยู่ ชายมีชื่อสองคนก็ พากันนั่งอยู่กับนายรัก ๑ ความข"อนี้ โจท้วงพยาน ชาย ๘ คน หญิง ๑๐ คน รวม(แต่)ชาย ๕ คน หญิง ๕ คน

๑ หนึ่งหาว่า ในทนต์นั้นนายเอี่ยม (นายศรีพยาน) (อำแดงพิมพยาน) (อำแดงม่วงพยาน)บอกกับนายรัก ว่าพลับคำล้งแล้วนายเอี่ยมจะข้ามปากไป อาศัยผู้มีชื่อนอนที่ฝั่งต่วนันตักก่อน แล้วนายเอี่ยมก็ลุกขึ้น ในทนต์นั้นนาย รักก็ลุกขึ้นเอาฟืนไม้ไผ่ตี(เอา)นายเอี่ยม ถูกข"อมือข้างซ้ายแตกแผลยาวด้วย หนึ่งกว้างท่อมืดขาวเปลือกกลิ้งถึง กระดุกโลหิตไหลแห่งหนึ่ง นายเอี่ยมเซ ไป ทนต์นั้นชายมีชื่อคนหนึ่งพวกเพื่อน นายรักโดฎเขากอดคอนายเอี่ยมล้มลง นายรักชุดกระชากซึ่งเอาเงินตราที่ ห"อผ้าอยู่ในกระเป่าที่เอวนายเอี่ยม ไปเป็นเงินตรา ๑ ชั่ง ๑๕ ตำลึง นายรักก็ วิ่งหนีนายเอี่ยมไปเข้าบ้านนายรัก แล้ว ชายมีชื่อพวกเพื่อนนายรักจึงได้ปล่อย คอนายเอี่ยม ในทนต์นั้นนายเอี่ยมได้

องค์ความรู้จากสมุดไทยดำ

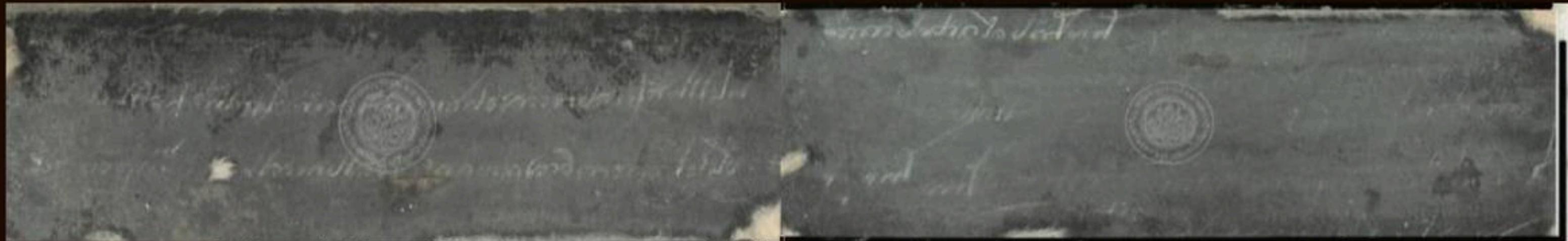
ถ่ายทอด : อาจารย์เอมอร เซาว์สวน นักภาษาโบราณเชี่ยวชาญ สำนักหอสมุดแห่งชาติ
เรียบเรียง : นางภควรรณ คุณากรวงศ์ (บรรณารักษ์ชำนาญการ)

คำถ่ายทอด

คำอ่าน

รองบอกกล่าวชาย ญิง มีชื่อว่านายรัก
 กับพวกเพื่อนนายรักตีชิงเอาเงินของนาย
 เอี่ยมไป ๑ ชั่ง ๑๕ ตำลึงแล้วชายมีชื่อ
 สองคนพวกเพื่อนนายรักก็เอาไม้
 กระทบขวางนายเอี่ยมๆล้ม
 ไม้กระทบพลัดตกตะลิ่งลงน้ำนาม
 เกี้ยวผ่านุงผ้าหม่นนายเอี่ยมขาดกลาง
 แหงหนึ่ง ทนไค่นั้นนายเอี่ยมก็ตามไป
 อาไสอยู่บ้านผู้มีชื่อบ้านวังยางชายญิง
 มีชื่อไค้รุเห่นแฝลกับผ่านนายเอี่ยมขาด
 ไวเปนสำคั้น แล้วนายเอี่ยมก็นอนอยู่
 บ้านผู้มีชื่อกั้นหนึ่ง ๑ ความข้"อนี้ใจท
 กำนัฎพญานัน ชาย ๕ คั้น ญิง ๕ คั้น
 รวมบับล ๑ ข"อหนึ่งหาว่า ครันรุ่งขึ้นณ
 วันขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๓ ปีมะเมียโทศก^๒
 นายเอี่ยมก็ไปซาบานตัวทำคำกัฎหมาย
 ตราสินทรัพย์สิ่งของกับบาทแฝลไวกับ
 กำนันเกิชบานันมิตแดงคตีมีแจงอยู่ใน
 คำกัฎหมายปีตราสินนันแล้ว
 ๑ ความข้"อนี้ใจทกำนัฎพญานันชาย ๓
 คน ญิง ๒ คน รวมบับล ๑๑-

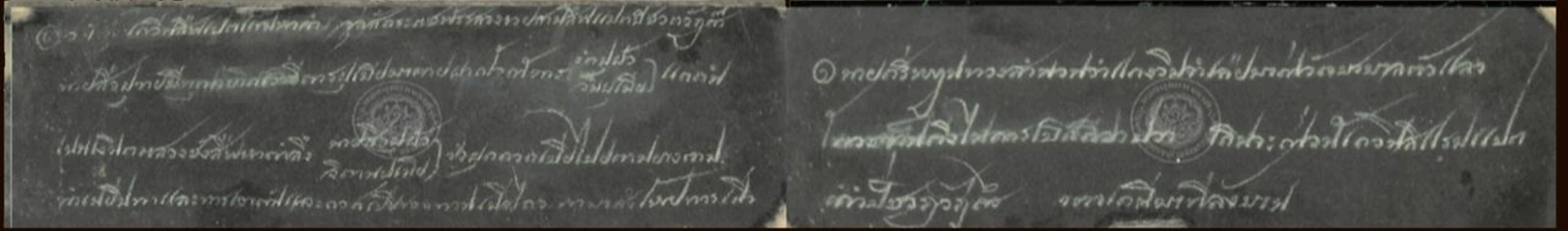
รื่องบอกกล่าวชายหญิงมีชื่อว่า นายรัก
 กับพวกเพื่อนนายรักตีชิงเอาเงินของนาย
 เอี่ยมไป ๑ ชั่ง ๑๕ ตำลึงแล้วชายมีชื่อ
 สองคนพวกเพื่อนนายรักก็เอาไม้
 กระทบขวางนายเอี่ยม นายเอี่ยมล้ม
 ไม้กระทบพลัดตกตลิ่งลงน้ำ นาม
 เกี้ยวผ่านุงผ้าหม่นนายเอี่ยมขาดกลาง
 แหงหนึ่ง ทนไค่นั้นนายเอี่ยมก็ตามไป
 อาศัยอยู่บ้านผู้มีชื่อบ้านวังยางชายหญิง
 มีชื่อไค้รุเห่นเห็นแฝลกับผ่านนายเอี่ยมขาด
 ไวเป็นสำคัญ แล้วนายเอี่ยมก็นอนอยู่
 บ้านผู้มีชื่อกั้นหนึ่ง ๑ ความข้"อนี้ใจท
 กำหนดพยาน ชาย ๕ คนหญิง ๕ คน
 รวมบน ๑ ข้"อหนึ่งหาว่า ครันรุ่งขึ้น ณ
 วันขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๓ ปีมะเมียโทศก^๒
 นายเอี่ยมก็ไปซาบานตัวทำคำกัฎหมาย
 ตราสินทรัพย์สิ่งของบาดแฝลไว้กับ
 กำนันเกิดบ้านมิตแดงคตีมีแจงอยู่ใน
 คำกัฎหมายปีตราสินนันแล้ว
 ๑ ความข้"อนี้ใจทกำหนดพยานชาย ๓
 คนหญิง ๒ คน รวมบน ๑๑-

องค์ความรู้จากสมุดไทยดำ

ถ่ายทอด : อาจารย์เอมอร เขาวนีสวน นักภาษาโบราณเชี่ยวชาญ สำนักหอสมุดแห่งชาติ
เรียบเรียง : นางภควรรณ คุณากรวงศ์ (บรรณารักษ์ชำนาญการ)

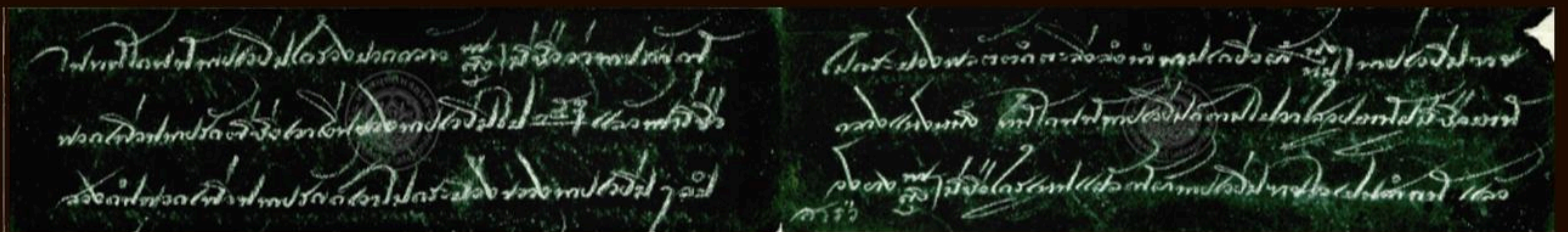
อธิบายศัพท์

จุลศักราชพันสองร้อยสามสิบแปด

- จุลศักราช ๑๒๓๘ ตรงกับพุทธศักราช ๒๔๑๙ รัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

ปีชวดอัฐศก^๔

- ปีชวดอัฐศก^๔ จุลศักราช ๑๒๓๘ ตรงกับพุทธศักราช ๒๔๑๙ เลข ๙
ที่เขียนไว้บนอัฐศก ตรงกับเกณฑ์ปีที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอม-
เกล้าเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ได้ ๙ ปี พระองค์เริ่มต้นครองราชย์
เมื่อพุทธศักราช ๒๔๑๑ จุลศักราช ๑๒๓๐

ปีชวดอัฐศก^๖

- พิจารณาแล้วว่าเป็นเลข ๖ แต่ไม่ตรงกับเกณฑ์ปีครองราชย์ของ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และไม่ตรงกับเลขท้าย
ของปีจุลศักราช

ปีกุนสัปตศก^๕

- ปีกุนสัปตศก เลข ๘ ตรงกับเกณฑ์ปีที่พระบาทสมเด็จพระ-
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครองราชย์ได้ ๘ ปี

ปีมะเมียโทศก^๒

- ปีมะเมียโทศก เลข ๒ ไม่ตรงกับเกณฑ์ปีที่พระบาทสมเด็จพระ-
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวครองราชย์ได้ ๒ ปี แต่ตรงกับ
เลขท้ายของปีจุลศักราช

องค์ความรู้จากสมุดไทยดำ

ถ่ายทอด : อาจารย์เอมอร เขาวนีสวน นักภาษาโบราณเชี่ยวชาญ สำนักหอสมุดแห่งชาติ
เรียบเรียง : นางภควรรณ คุณากรวงศ์ (บรรณารักษ์ชำนาญการ)

อธิบายศัพท์ (ต่อ)

- ทุกขยาก** - มีทุกข์ยาก ลำบาก
- เดือนสิบเบ็ด** - เดือนสิบเอ็ด
- ท่านอิม** - อิม อิม หรืออาจจะเป็นอิมก็ได้ นายเทิม มีเต็ม ผู้ทรงคุณวุฒิกรมศิลปากร ให้ข้อมูลว่าคำว่า ท่าน เป็นสรรพนามที่ใช้กับผู้ที่มีบรรดาศักดิ์หรือมีตำแหน่ง
- อำแดง** - คำนำหน้าชื่อหญิงสามัญ นายเทิม มีเต็ม ผู้ทรงคุณวุฒิกรมศิลปากร ให้ข้อมูลว่า คำนี้มีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัย ในจารึกวัดเขมา พุทธศักราช ๒๐๗๙
- บ้านศรีชะป่น** - ปัจจุบันเป็นบ้านศรีชะป่น หมู่ที่ ๑ ตำบลไร่ใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี นายปัญญาชิต โชติกเสถียร ชมรมนักโบราณคดี (สมัครเล่น) เมืองสุพรรณให้ข้อมูลว่า บ้านศรีชะป่น มีชื่อปรากฏในแผนที่เก่าเมืองสุพรรณบุรี เขียนว่า บ้านศรีชะป่น
- บ่าว** - คนใช้หรือคนรับใช้
- ที่สาวณอิ** - ที่สาวณอิ (มีจุดใต้สระอา) เป็นคำเขียนด้วยอักษรขอม ภาษาบาลีที่ปรากฏเพียงคำเดียวในเอกสารโบราณเล่มนี้ เป็นคำที่เขียนแทรกไว้ นายจุง ดิบบระโคน นักภาษาโบราณชำนาญการพิเศษ อธิบายว่า ถ้าเป็นคำบาลีในปัจจุบันควรเป็นที่สาวณอิ ที่สาวณ แปลว่า เห็นแล้ว อิ แปลว่า ด้วยประการดังนี้
- ยกกระบัต** - ตำแหน่งข้าราชการสังกัดกระทรวงวัง มีหน้าที่ออกไปประจำอยู่ตามหัวเมืองเพื่อสอดส่องอรรถคดีหรือตำแหน่งเจ้าพนักงานเกี่ยวกับอรรถคดีตรงกับพนักงานอัยการหรืออัยการในปัจจุบัน
- บ้านโพคอย** - ปัจจุบันเป็นบ้านโพธิ์คอย ตำบลท่าระหัด อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
- สักท้อมือ** - สักท้อมือเพื่อแสดงว่าได้ขึ้นทะเบียนเป็นชายฉกรรจ์หรือเลกมีสังกัดกรมกองแล้ว
- บ้านโพเจ้าพญา** - ปัจจุบันเป็นตำบลโพธิ์พระยา อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
- บ้านพลูหลวง** - น่าจะหมายถึงบ้านโพหลวง ซึ่งในโคลงนิราศสุพรรณ กล่าวถึงสถานที่ที่เรียกว่า โพหลวง บรรยายเป็นโคลงว่า “โพหลวงห้วงน้ำลึก ไหลเนือย ปะแต่ลาวเปล่าเปลือย ปลอดภัยๆ” โดยกล่าวตามลำดับสถานที่ว่าผ่าน บ้านโพคลาน ศรีชะเวียง โพหลวง สำประทิว บ้านรัตช้าง เป็นต้น
- บ้านปู่เจ้า** - ปัจจุบันอยู่ในตำบลบ้านกร่าง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี
- บ้านวังยาง** - ปัจจุบันเป็นตำบลวังยาง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

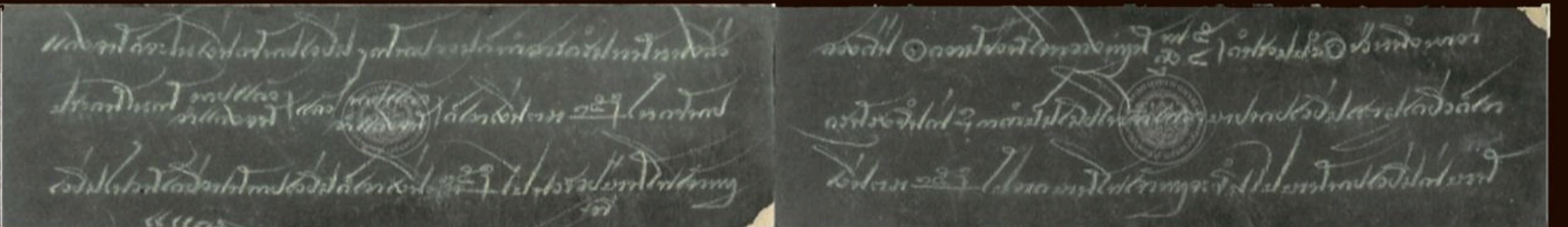
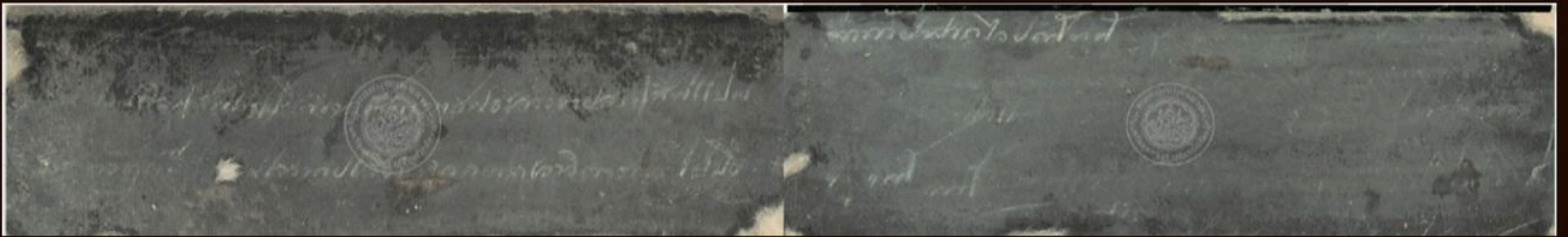

องค์ความรู้จากสมุดไทยดำ

ถ่ายทอด : อาจารย์เอมอร เขาวนีสวน นักภาษาโบราณเชี่ยวชาญ สำนักหอสมุดแห่งชาติ
เรียบเรียง : นางภควรรณ คุณากรวงศ์ (บรรณารักษ์ชำนาญการ)

อธิบายศัพท์ (ต่อ)

- ปืนคาบศิลา** - ปืนชนิดหนึ่งเวลาจะยิงต้องใช้หินคาบศิลาหรือหินไฟ (Flint) ตอกกระทบโลหะหรือกระทบกันเอง(มักทำเป็นคอนกติดหินไฟผงกด้วยสปริง) เพื่อจุดดินขับในถ้วยที่โคนปืนให้ไฟแลบติดดินขับ วิ่งเข้าไปทางรูที่ท้ายลำกล้อง แล้วจึงเกิดการลุกไหม้ในดินปืน ระเบิดกระสุนออกไป
- ท่อเม็ดข้าวเปลือก** - ท่อเม็ดข้าวเปลือก
- บ้านมดแดง** - ปัจจุบันเป็นตำบลมดแดง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

แหล่งที่มา :

กรมศิลปากร สำนักหอสมุดแห่งชาติ. คู่มือสำรวจ จัดทำ รวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ เอกสารโบราณประเภทคัมภีร์-
โบลานและหนังสือสมุดไทย. กรุงเทพฯ : กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก สำนักหอสมุดแห่งชาติ, ๒๕๖๓.
“คติความ”. หอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี เฉลิมพระเกียรติ. หนังสือสมุดไทยดำ. อักษรไทย - ขอม. ภาษาไทย -
บาลี. เส้นดินสอ. ๒๕๑๙. เลขที่ สพ.ส.๑๙. หมวดจดหมายเหตุ.
“สุพรรณบุรี” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก [https:// www. https://th.wikipedia.org/wiki](https://www.th.wikipedia.org/wiki) (วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๕)